

Date: 19th May-2025

TANQIDIY PSIXOLOGIYA DOIRASIDAGI ILMIY METODOLOGIYA VA ETIK YONDASHUVLARNING XUSUSIYATLARI

Ikromova Sitora Akbarovna

Osiyo xalqaro universiteti dotsenti

Annotatsiya: Mazkur maqolada tanqidiy psixologiya doirasidagi ilmiy metodologiya va etik yondashuvlarning xususiyatlari tahlil qilinadi. An'anaviy psixologiyadan farqli o'laroq, tanqidiy psixologiya inson ruhiyatini ijtimoiy-siyosiy kontekstda tahlil qiladi va shunga mos metodlar hamda etik tamoyillarni ishlab chiqadi. Maqolada konstruktivist epistemologiya, subyektivlikni tan olish, ishtirokchilikka asoslangan tadqiqot usullari va ijtimoiy adolatga qaratilgan etik me'yorlar muhokama qilinadi. Shuningdek, tanqidiy yondashuvlarning hozirgi zamon psixologik tadqiqotlaridagi o'rnini, afzalliklari va cheklovlari yoritiladi.

Kalit so'zlar: tanqidiy psixologiya, metodologiya, etik me'yorlar, subyektivlik, ijtimoiy adolat, epistemologiya, ishtirokchilik, dominant nazariya, ilmiy neytrallik

Kirish

Psixologiya fani ko'p yillar davomida neytral, ob'ektiv, tajriba asosidagi fan sifatida shakllanib kelgan. An'anaviy psixologik metodologiyalar – eksperiment, statistik tahlil, laboratoriya sharoitida sinovlar – psixologiyani “qattiq fan” sifatida tasdiqlashga urinadi. Biroq, bu yondashuvlar inson hayotining murakkab, kontekstual va dinamik tabiatini yetarlicha aks ettirmasligi tanqidiy psixologlar tomonidan ko'p bora tilga olingan.

Tanqidiy psixologiya, G'arb markazli, individualistik va sinovga asoslangan metodologiyani tanqid ostiga olib, inson ruhiyatini ijtimoiy tuzilmalar, madaniyat, kuch munosabatlari va tarixiy sharoit bilan bog'liq holda tushunishni taklif qiladi. Bu yondashuvga mos ravishda metodologiya va etik prinsiplarda ham tub o'zgarishlar talab etiladi. Ushbu maqolada aynan tanqidiy psixologiyaning metodologik asoslari, tadqiqot usullari va etik yondashuvlari haqida fikr yuritiladi.

Asosiy qism

Tanqidiy psixologiya, avvalo, **epistemologik** yondashuvni qayta ko'rib chiqishni talab qiladi. An'anaviy ilmiy epistemologiya – bilishning yagona yo'li bu eksperiment va kvantitativ o'lchashdir, degan qarashga asoslanadi. Tanqidiy psixologlar esa bu holatni “**bilim ustidan nazorat**” sifatida ko'radilar. Ular bilim doimo tarixiy, madaniy va siyosiy kontekstda shakllanishini ta'kidlaydilar. Bu yondashuvga “konstruktivist epistemologiya” deyiladi, ya'ni haqiqat — bu ijtimoiy yaratilgan va bahslasha oladigan konstruksiya.

Metodologik jihatdan, tanqidiy psixologiya bir nechta yondashuvlarni ilgari suradi:

1. **Ishtirokchilik metodlari (participatory methods)** – Tadqiqotchi va tadqiqot ishtirokchilari o'rtasida hierarxiya yo'q. Bu yondashuv Paolo Freire'ning ozodlovchi pedagogikasi ta'sirida shakllangan bo'lib, bilimlarni birgalikda ishlab chiqishni taklif qiladi. Shaxslar faqat tadqiqot obyekti emas, balki subyekti sifatida ishtirok etadi.

Date: 19th May-2025

2. **Narrativ va sifatli tadqiqot usullari** – Intervyu, hayotiy hikoyalar, kontekstual tahlil orqali inson ruhiyatining chuqur qatlamlari ochiladi. Bu metodlar kvantitativ metodlarga qaraganda ijtimoiy haqiqatlarni ancha boy va ko‘p qatlamli ko‘rinishda ochib bera oladi.

3. **Dekonstruktiv yondashuvlar** – Dominant psixologik tushunchalarni (masalan: “normalik”, “iqtidor”, “kasallik”) tanqidiy ko‘z bilan qayta talqin qilish. Bu usul Michel Foucault, Jacques Derrida g‘oyalariga asoslangan bo‘lib, ruhiy tushunchalarning qanday shakllangani va kimlarga foyda keltirayotganini ochib berishga intiladi.

4. **Madaniyatlararo yondashuv** – “Bir xil psixologik mexanizmlar butun insoniyatga xos” degan universalistik yondashuv tanqid qilinadi. Tanqidiy psixologiya madaniyat va tarixiy kontekstni inobatga olgan holatda har bir tajribani individual va ijtimoiy nuqtai nazardan tahlil qiladi.

Etik tamoyillar esa tanqidiy psixologiyada markaziy o‘rinni egallaydi. An’anaviy etik yondashuv “zarar yetkazmaslik”, “maxfiylik”, “rozilik” kabi prinsiplarga asoslanadi. Biroq tanqidiy psixologlar bu tamoyillar yetarli emasligini aytadilar. Ular quyidagi prinsiplarni ilgari suradilar:

- **Ijtimoiy adolat etikasi** – Tadqiqot nafaqat “zarar yetkazmasligi”, balki ijtimoiy adolatsizlikka qarshi faol pozitsiyani egallashi kerak.
- **Vakillik va tenglik** – Marginal guruhlar, ozchiliklar va ijtimoiy jihatdan zaif qatlamlar o‘z tajribasini ifoda etish imkoniga ega bo‘lishi kerak.
- **Tadqiqot natijalarining foydaliligi** – Tadqiqot jamiyatga foyda keltirishi, ijtimoiy o‘zgarishlarga hissa qo‘shishi kerak.
- **Bilim ustidan kuch nazorati** – Ilm-fan faqat dominant guruhlar manfaatini emas, balki hammaning ovozini aks ettirishi lozim.

Tanqidiy psixologiyada metodologiya faqat vosita emas – u siyosiy va axloqiy pozitsiyani bildiradi. Shuning uchun ham bu yondashuv o‘zini neytral deb bilmaydi, balki faol, anglangan va mas’uliyatli pozitsiyani egallaydi.

Tanqidiy psixologiya an’anaviy ilmiy psixologiyadan farqli ravishda metodologiyaga ko‘proq siyosiy, ijtimoiy va axloqiy kontekstda yondashadi. Bu maktab vakillari ilmiy bilish jarayonini **ideologiyadan holi, neytral va obyektiv** deb qabul qilmaydi, balki har qanday ilmiy faoliyat — ayniqsa inson bilan bog‘liq tadqiqotlar — muayyan kuch munosabatlari, ijtimoiy strukturalar va madaniy qadriyatlar bilan bog‘liq ekanini ta’kidlaydi. Shu bois, tanqidiy psixologiya doirasidagi metodologik va etik yondashuvlar chuqur ijtimoiy ong va adolat mezonlariga tayanadi.

Avvalo, tanqidiy psixologiya **pozitivistik** metodologiyalarning ustuvorligiga tanqidiy qaraydi. An’anaviy psixologik tadqiqotlarda eksperiment, o‘lchash, kvantitativ analiz va statistik modellar ustuvor bo‘lsa, tanqidiy yondashuv bu usullar insonning murakkab ijtimoiy-tarixiy mavjudligini to‘laqonli aks ettira olmasligini ta’kidlaydi. Bu sababli tanqidiy psixologiyada **kvalitativ** metodlar — masalan, hayotiy hikoyalar (narrativ), etnografiya, kontekstual tahlil, faol ishtirok etuvchi kuzatuv (participatory action research) kabi yondashuvlar ko‘proq afzal ko‘riladi. Bu metodologiyalar orqali tadqiqotchi

Date: 19th May-2025

o‘zini “betaraf kuzatuvchi” emas, balki ijtimoiy o‘zgarishlar ishtirokchisi sifatida ko‘radi. Bu yondashuvda ilmiy faoliyat — bu nafaqat bilish, balki **o‘zgartirish** vositasi hamdir. Tadqiqot natijalari real hayotga, odil jamiyat qurishga, marginallashtirilgan guruhlarining ovozi eshittirishga xizmat qilishi kerak. Shu sababli, tanqidiy psixologiyada “nimani o‘lchash kerak” emas, balki “nima uchun biz buni o‘lchayapmiz?” degan savol ko‘proq ahamiyatli hisoblanadi.

Etik jihatdan ham tanqidiy psixologiya an‘anaviy psixologik etikadan farqlanadi. U ko‘proq **emansipator etikani** (ozodlikni ta‘minlovchi yondashuvni) ilgari suradi. Bu yondashuvda tadqiqot subyektlari — passiv “objektlar” emas, balki faol ishtirokchilar hisoblanadi. Ularning ovozi, tajribasi va fikri tadqiqot dizayni, maqsadi va natijalarini shakllantirishda bevosita ishtirok etishi kerak. Shuningdek, tadqiqot natijalari faqat akademik foyda uchun emas, balki o‘sha jamoa yoki guruh manfaatlari yo‘lida ishlatilishi kerak.

Shuningdek, tanqidiy psixologiya etik prinsiplar doirasida **epistemik adolat** — ya‘ni bilim ishlab chiqarishda barcha ijtimoiy guruhlarining teng huquqli ishtirokini ta‘minlash masalasini ko‘taradi. Bu nafaqat metodologik, balki siyosiy-axloqiy masala sifatida ko‘riladi. Masalan, ko‘plab madaniy yoki etnik guruhlarining bilim shakllari “ilmiy emas” deb rad etilishi — bu bilim ustidan hukmronlik shaklidir. Tanqidiy yondashuv bu holatni “epistemik zo‘ravonlik” deb ataydi va unga qarshi turadi.

Shunday qilib, tanqidiy psixologiya metodologiya va etikani alohida, neytral bo‘limlar sifatida emas, balki bir-biri bilan chambarchas bog‘langan, ijtimoiy adolat, inson qadr-qimmati va ongli ishtirokni ta‘minlashga xizmat qiladigan tamoyillar sifatida ko‘radi. Bu esa psixologiyani nafaqat inson ruhiyatini o‘rganuvchi, balki ijtimoiy hayotni o‘zgartiruvchi kuchga aylantiradi.

Xulosa

Tanqidiy psixologiyada metodologiya va etik yondashuvlar klassik psixologiyadan tubdan farq qiladi. Bu yondashuv ruhiy jarayonlarni izohlashda faqat individual psixikani emas, balki uni shakllantiruvchi ijtimoiy, siyosiy va madaniy omillarni inobatga oladi. Shu bilan birga, tadqiqotlar va ularning natijalari ijtimoiy adolat va inson huquqlariga xizmat qilishi kerakligi ustuvor tamoyil sifatida belgilangan. Tanqidiy metodologiya – bu oddiy ilmiy vosita emas, balki ongli tanlovdir. Ushbu tanlov tadqiqotchi va jamiyat o‘rtasidagi mas‘uliyatni anglashni, bilim va kuch o‘rtasidagi munosabatni qayta ko‘rib chiqishni, hamda ilm-fanni insoniyat manfaatiga xizmat qildirishni o‘z ichiga oladi.

ADABIYOTLAR:

1. Ravshanovich, A. O. HISSIY ZO ‘RIQISHLAR VA OBSESSIYALARDAN XALOS BO ‘LISH USULLARI VA TAVSIYALAR. *ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТЛАР: ДАВРИЙ АНЖУМАНЛАР: 10-ҚИСМ*, 87.
2. Ravshanovich, A. O. (2024). O ‘RTA OSIYO MUTAFAKKIRLARINING TIBBIYOT VA PSIXOLOGIYA SOHASIDAGI NAZARIYALARI. *SCIENTIFIC ASPECTS AND TRENDS IN THE FIELD OF SCIENTIFIC RESEARCH*, 3(28), 85-91.

Date: 19th May-2025

3. Sattorovich, E. Z. (2024). O 'SMIRLARDA SUITSIDIAL HOLATLARNI KELTIRIB
CHIQUARUVCHI IJTIMOY-PSIXOLOGIK OMILLAR. *PEDAGOG*, 7(5), 31-37.
4. Sattorovich, E. Z. (2024). SUD PSIXOLOGIK EKSPERTIZASI TARIXI
RIVOJLANISH JARAYONI BOSQICHLARI. *PEDAGOG*, 7(4), 306-313.
5. Hikmatovna, M. N. (2023). Tarbiyaning Maqsad Va Vazifalari. *American Journal of
Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 1(9), 386-388.
6. Mahmudova, N. H. (2023). Influence of family environment on personal
socialization. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-
2157), 1(10), 440-446.
7. Nigora Hikmatovna Mahmudova. (2023). BASIC TASKS OF TEACHING THE
SCIENCE OF "EDUCATION" IN PRIMARY GRADES. *American Journal of Public
Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 1(10), 447-452.
8. Hikmatovna, M. N. (2024). Shaxs kamoloti ijtimoiy-biologik hodisa, pedagogik jarayon
obyekti va subyekti sifatida. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 2(1),
31-43.
9. Сайфуллаева, Н. Б. (2022). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ДИДАКТИЧЕСКОГО
ПРОГРАММНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В ОБУЧЕНИИ МАТЕМАТИКЕ. In НОВЫЕ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ (pp. 10-12).
10. Сайфуллаева, Н. Б. (2023). РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ
КОМПЬЮТЕРНЫМ НАУКАМ. *Universum: технические науки*, (4-1 (109)), 41-43.
11. Сайфуллаева, Н. Б. (2021). ВАЖНЫЕ АСПЕКТЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ
ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СИСТЕМЕ КЛАССНЫХ УРОКОВ. *Вестник науки и
образования*, (15-3 (118)), 40-42.
12. Бурхонова, Ш. И., Негмаджанов, Б. Б., Раббимова, Г. Т., & Валиев, Ш. Н. (2020).
Сравнительная оценка некоторых результатов операций с применением
нижнесрединного разреза и доступа по Joel-Cohen в неотложной акушерской
практике. *Достижения науки и образования*, (3 (57)), 79-83.
13. Валиев, Ш. Н., & Негмаджанов, Б. Б. СЛУЧАЙ ПОСЛЕОПЕРАЦИОННОГО
МОЛНИЕНОСНОГО СЕПТИЧЕСКОГО ШОКА, ВЫЗВАННОГО АНАЭРОБНОЙ
ИНФЕКЦИЕЙ У ЖЕНЩИНЫ С АУТОИММУННЫМ ГЕПАТИТОМ. *JOURNAL OF
REPRODUCTIVE HEALTH AND URO-NEPHROLOGY RESEARCH*, 50.
14. Шухрат Насимович Валиев. (2024). ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОПЕРАЦИЙ
КЕСАРЕВА СЕЧЕНИЯ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ ОПЕРАЦИОННОГО ДОСТУПА В
ЭКСТРЕННЫХ СИТУАЦИЯХ. *TADQIQOTLAR.UZ*, 51(5), 120-124.
15. Ruzieva, M. (2016). Colour and its psychoanalytical interpretation in folklore. *Язык и
культура (Новосибирск)*, (23), 127-130.
16. Ro'ziyeva, M. Y. (2020). Color symbolism in Uzbek folklore. *ISJ Theoretical &
Applied Science*, 05 (85), 277-284.
17. Haqqulova, D. (2024). ABDURAHMON GO 'ZAL-
YASSAVIYSHUNOS. *PEDAGOG*, 7(6), 8-15.
18. Haqqulova, D. (2024). ADABIYOTSHUNOS OLIM ABDURAHMON GO
'ZALNING TADQIQOTLARI XUSUSIDA. *PEDAGOG*, 7(5), 548-555.

Date: 19th May-2025

19. XAQQULOVA, D. (2023). BADIYLIK MASALALARI TADQIQIDA OLIM MAHORATI. *Наука и технология в современном мире*, 2(5), 5-11.
20. Abduvasiyevna, X. D. (2024). SO 'Z TUZILISHI VA SO 'Z YASASH. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 261-266.
21. Abduvasiyevna, X. D. (2024). NUTQ MADANIYATI VA OG 'ZAKI MULOQOT. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 255-260.
22. Ikromova, S. A. (2024). PSIXOLOGIK REABILITATSIYA VA MUAMMOLI SHAXSLAR BILAN ISHLASH. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 111-116.
23. Ikromova, S. A. (2024). TUG'ISH VA OTA-ONA BO'LIHNING PSIXOLOGIK ASOSI. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 117-122.
24. Икромова, С. А. (2024). ПСИХОЛОГИЯ ЛИЧНОСТИ И ВНУТРЕННИЙ МИР ЧЕЛОВЕКА. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 53-58.
25. Akbarovna, I. S. (2024). MATEMATIK TUSHUNCHALARNI SHAKLLANISHINING AHAMIYATI. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 900-905.
26. Ikromova, S. A. (2024). PSIXOLOGIK MUAMMOLAR VA ULARNING DAVOLASH USULLARI. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 75-80.
27. Икромова, С. А. (2024). ОСНОВЫ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ЗДОРОВЬЯ. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 22-28.
28. Hojiyeva Nasiba Bahodirovna. (2024). Ta'lim jarayonida boshlang'ich sinflarda texnologiya fanini o'qitish muammosining yoritilish mazmuni. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 2(1), 200-206.
29. Hojiyeva Nasiba Bahodirovna. (2024). THE SIGNIFICANCE OF EDUCATIONAL TRAINING IN PRIMARY CLASSES. МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА, 2(2), 439-447.
30. Bahodirovna, H. N. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILI O'QITISH METODIKASI FANINING METODOLOGIK VA ILMIY ASOSLARI.
31. Hojiyeva, N. (2023). METHODS OF TEACHING MOTHER TONGUE IN PRIMARY CLASSES SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL BASIS. Modern Science and Research, 2(9), 424-428.
32. Hojiyeva, N. (2023). THE SUBJECT AND TASKS OF THE METHOD OF TEACHING THE MOTHER TONGUE IN PRIMARY GRADES. Modern Science and Research, 2(10), 855-857.
33. Bahodirovna, H. N. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILI O'QITISH METODIKASI FANINING PREDMETI VA VAZIFALARI.
34. Bahodirovna, H. N. (2023). TA'LIM JARAYONIDA BOSHLANG'ICH SINFLARDA TEXNOLOGIYA FANINI O 'QITISH MUAMMOSINING YORITILISH MAZMUNI. PEDAGOGS jurnali, 1(1), 209-209.

Date: 19th May-2025

35. Bahodirovna, H. N. (2023). Methodological Foundations of Teaching the Science of "Education" in Primary Grades. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 1(9), 369-372.
36. Hojiyeva, N. B. (2023). MODERN METHOD IN TEACHING MOTHER LANGUAGE LESSONS-USING THE CACOGRAPHY METHOD. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 1(10), 434-439.
37. Bahodirovna, H. N. (2024). DEVELOPMENT OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS BASED ON EDUCATIONAL COMPETENCIES. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(4), 203-208.
38. Bahodirovna, H. N. (2024). AND ESSENCE OF THE EDUCATIONAL PROCESS. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 328-333.
39. Bahodirovna, H. N. (2023). Prognosis of Placental Insufficiency in Pregnant Women Treated for Coronavirus. *Eurasian Medical Research Periodical*, 20, 228-236.
40. Bahodirovna, H. N. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLARDA TARBIYA FANINI O'QITISHNING ASOSIY METOD VA VOSITALARI. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 1(5), 332-338.
41. Jo'Rayeva, D. O. (2024). EDUCATIONAL VIEWS OF PEDAGOGUES TOWARDS THE ENVIRONMENT. *Экономика и социум*, (4-1 (119)), 194-197.
42. Oktamovna, J. R. D. (2025). BO 'LAJAK TARBIYACHILAR VA PEDAGOGLARNING RAQAMLI KOMPETENSIYALARINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA BAHOLASH MEXANIZMLARI. *Recent scientific discoveries and methodological research*, 2(2), 104-110.
43. Tursunovna, B. G. (2024). UPDATING AND CONDUCTING THE QUALITY OF PRIMARY EDUCATION ON THE BASIS OF MODERN METHODS. In *Forum for Linguistic Studies* (Vol. 6, No. 1, pp. 242-248).
44. Baxronova, G. T. (2024). EGRA AND EGMA INTERNATIONAL ASSESSMENT PROGRAMS AND TEACHING PRIMARY CLASS STUDENTS TO THINK INDEPENDENTLY THROUGH THEM. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 12(2), 152-154.
45. Tursunovna, B. G. (2024). EGMA TADQIQOTI O 'QITISH VA TA'LIM Olish SHAROITLARINI O 'RGANISH XALQARO TADQIQOTI. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 12(2), 146-148.
46. Камилова, Н. Г. (2008). Совершенствование процесса ресоциализации как важное условие эффективной социальной адаптации и интеграции в социум воспитанников пенитенциарных заведений. *Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития*, 6, 285-288.
47. Камилова, Н. Г. (2009). Психологические особенности ресоциализации подростков-воспитанников специализированных учебных заведений для трудновоспитуемых. *Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития*, 7, 404-407.
48. Камилова, Н. Г., & Саипова, М. Л. (2012). Дифференцированный подход к субъекту обучения как важное условие модернизации образования в высшей

Date: 19th May-2025

школе. Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития, 10(1), 278-279.

49. Камилова, Н. Г. (2015). ФОРМИРОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ СОЦИАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ ПОДРОСТКОВ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ. In *ИННОВАЦИИ В ОБРАЗОВАНИИ: ПОИСКИ И РЕШЕНИЯ* (pp. 651-653).

50. Камилова, Н. Г. (2015). Фрустрационная толерантность как фактор социальной адаптации подростков с девиантным поведением. *Наука 21 века: вопросы, гипотезы, ответы*, (5), 69-72.

51. Камилова, Н. Г. (2016). Девиант ахлокли болалар учун ихтисослаштирилган муассасалар тарбияланувчилари ресоциализациясининг психологик-педагогик модели. *Современное образование (Узбекистан)*, (9), 16-23.

52. Камилова, Н. Г. (2015). Формирование психологической культуры у подростков – важный механизм профилактики нарушений в развитии личности. *Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития*, 2(13), 464-466.

53. Камилова, Н. Г. (2000). Особенности самооценки подростков с девиантным поведением (Doctoral dissertation, дис.... канд. психол. наук).

54. Валиев, Ш. Н. (2025). РОЛЬ ВЫБОРА ХИРУРГИЧЕСКОГО ДОСТУПА В ФОРМИРОВАНИИ ПЕРИНАТАЛЬНЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ПРИ КЕСАРЕВОМ СЕЧЕНИИ. *Достижения науки и образования*, (2 (100)), 27-31.

55. Валиев, Ш. Н. (2025). ОСОБЕННОСТИ ВОСПАЛИТЕЛЬНОЙ И РЕПАРАТИВНОЙ РЕАКЦИИ ТКАНЕЙ МАТКИ ПРИ УШИВАНИИ РАЗЛИЧНЫМ ШОВНЫМ МАТЕРИАЛОМ: ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫЙ ПОДХОД. *Достижения науки и образования*, (2 (100)), 31-35.

56. Toyirova, D. S. (2024). KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O ‘QUVCHILARDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH KO ‘NIKMALARINI TARBIYALASHNING MAZMUNI. *SCHOLAR*, 2(5), 106-114.

57. Sattorovna, T. D. (2025). KICHIK YOSHDAGI O ‘QUVCHILARDA RAQAMLI SAVODXONLIK KO ‘NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHNING USULLARI. *IMRAS*, 8(2), 101-104.

58. Erkinovna, S. D. (2025). BUXORO ADABIY MUHITIDA MUSIQA ILMINING O ‘QITILISHI. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 2(2), 64-69.

59. Saidova, D. E. (2024, August). ACTIVITIES OF THE JADIDS IN THE FIELD OF MUSICAL EDUCATION AND EDUCATION. In *INTERDISCIPLINE INNOVATION AND SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE* (Vol. 2, No. 21, pp. 236-246).

60. Erkinovna, S. D. (2025). BUXORO ADABIY MUHITIDA MUSIQAGA OID QARASHLAR (XIX OXIRI XX ASR BOSHLARIDA). Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 2(2), 47-52.

61. Sobirovna, S. Y. (2022). PEDAGOGNING KREATIVLIGI BOLALAR IJODIY RIVOJLANISHINING ZARUR SHARTI. *PEDAGOGS jurnali*, 1(1), 219-220.

62. Sobirovna, S. Y. (2022). KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O ‘QUVCHILAR BILISH FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. *PEDAGOGS jurnali*, 1(1), 158-160.

Date: 19th May-2025

63. Sobirovna, Y. S. (2023). Methods and Tools of Economic Education in Preschool Children. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 1(9), 109-115.

